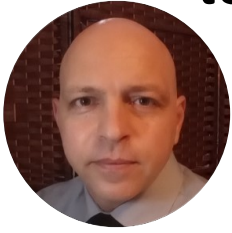

Διαδικτυακή Μάθηση: Τρόποι αναβάθμισης της παρεχόμενης εκπαίδευσης χρησιμοποιώντας τεχνικές από την εκπαίδευση ενηλίκων

Γεώργιος Κουκάκης

Μέλος ΑΛΛΗΛΟΝ • [LinkedIn](#)

Αξιωματικός του Στρατού Ξηράς, Εκπαιδευτής στη Σχολή Πεζικού, Μέλος του [ΕΛΙΣΜΕ](#), Αναλυτής στο [ΚΕΔΙΣΑ](#), Κάτοχος ΜΔΕ στη «Διακυβέρνηση, Ανάπτυξη και Ασφάλεια στη Μεσόγειο» του Πανεπιστημίου Αιγαίου, Υποψήφιος Εκπαιδευτής Ενηλίκων (Ε.Ο.Π.Ε.Π.)

Key ideas:

- 1) Η **διαδικτυακή μάθηση** αναπτύχθηκε σημαντικά κατά την περίοδο της πανδημίας και πλέον καταλαμβάνει **σημαντικό μέρος της εκπαίδευσης** κάθε βαθμίδας, τόσο στον ιδιωτικό όσο και στο δημόσιο τομέα.
- 2) Η μεγαλύτερη πρόκληση που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί όσον αφορά τη διαδικτυακή εκπαίδευση είναι η **προσέλκυση της προσοχής και διατήρηση του ενδιαφέροντος** των εκπαιδευόμενων.
- 3) Το θεωρητικό πλαίσιο της **Εκπαίδευσης Ενηλίκων** παρέχει στους εκπαιδευτές όλων των βαθμίδων τα **κατάλληλα εργαλεία** για την επίτευξη των μαθησιακών στόχων.

Ένας από τους τομείς που επηρεάστηκε δραματικά από την πανδημία του COVID-19 ήταν και αυτός της εκπαίδευσης.

Λόγω των αυστηρών υγειονομικών μέτρων που επιβλήθηκαν, άτομα όλων των ηλικιών αναγκάστηκαν να σταματήσουν τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες στις οποίες συμμετείχαν με φυσική παρουσία. Λίγο αργότερα οι δραστηριότητες αυτές συνεχίστηκαν κατά το μεγαλύτερο μέρος τους μέσω **διαδικτυακής μάθησης** γνωστή και με τον αγγλικό όρο **e-learning**. Αν και αρχικά η κατάσταση αυτή αντιμετωπίστηκε αρνητικά τόσο από τους εκπαιδευτικούς όσο και από τους εκπαιδευόμενους, στην πορεία συνειδητοποιήσαν ότι μέσα της έκρυβε μία μοναδική ευκαιρία.

Η ευκαιρία που αναδύθηκε μέσα από την προαναφερθείσα υγειονομική κρίση, ήταν η ανάπτυξη των τεχνολογικών μέσων που χρησιμοποιούνται επ' ωφέλεια της εκπαίδευσης και η κατ' ανάγκη εξοικείωση με αυτά. Το γεγονός αυτό οδήγησε σε σύντομο χρονικό διάστημα στην

αναμόρφωση του γενικότερου εκπαιδευτικού πλαισίου, καθιστώντας τη διαδικτυακή μάθηση βασικό πυλώνα της εκπαίδευσης κάθε βαθμίδας, παρέχοντας με τον τρόπο αυτό τη δυνατότητα παρακολούθησης σε πολύ περισσότερα άτομα.

Ταυτόχρονα όμως παρατηρήθηκαν και ορισμένες αναπόφευκτες και αναμενόμενες **δυσλειτουργίες**, οι οποίες ωστόσο επιδρούν σημαντικά στη μαθησιακή διαδικασία. Ο «απρόσωπος» χαρακτήρας της διαδικτυακής μάθησης και η απουσία εικόνας λόγω μειωμένων δυνατοτήτων είτε των εν χρήση εφαρμογών είτε του δικτύου, οδήγησε στην απώλεια ενδιαφέροντος από την πλευρά του εκπαιδευόμενου και τη δυσφορία των εκπαιδευτών, κάποιοι από τους οποίους δεν ήταν αρκετά εξοικειωμένοι με τα εν λόγω μέσα.

Αποτελεί γεγονός ότι η εκπαιδευτική διαδικασία στο μυαλό των περισσότερων είναι συνδεδεμένη με την αίθουσα διδασκαλίας. Εκτός αυτού, η φυσική προετοιμασία (ντύσιμο, μάζεμα βιβλίων, μετάβαση στην εκπαιδευτική δομή, κλπ) του

εκπαιδευόμενου συμβάλλει και στη **ψυχολογική του προετοιμασία**, με αποτέλεσμα να είναι πιο δεκτικός στη μάθηση. Η υλοποίηση επομένως της εκπαίδευσης μέσω διαδικτύου στον προσωπικό χώρο του εκπαιδευόμενου, έχει αρνητική επίδραση, καθώς δεν συμβάλλει στην ψυχολογική του προετοιμασία. Επιπλέον αυξάνεται η πιθανότητα απόσπασης της προσοχής του από εξωγενείς παράγοντες, λόγω της συνύπαρξης άλλων ατόμων.

Ως αποτέλεσμα, οι εκπαιδευτικοί όλων των βαθμίδων άρχισαν να αναζητούν τρόπους προκειμένου να καταστήσουν τη διαδικτυακή μάθηση πιο ουσιαστική, να προσελκύσουν το ενδιαφέρον των εκπαιδευόμενων και να αξιολογήσουν την πρόοδό τους. Την απάντηση σε αυτές τους τις ανησυχίες ήρθε να δώσει η **Εκπαίδευση Ενηλίκων**, η εκπαίδευση δηλαδή που λαμβάνει χώρα σε δημόσιες ή μη εκπαιδευτικές δομές (ΑΕΙ, ΤΕΙ, ΙΕΚ, ΚΕΚ, κλπ) ή κατ' ιδίαν (αυτομόρφωση), η οποία αναπτύχθηκε στη χώρα μας κατά τη δεκαετία του 1990.¹

Πως μπορεί όμως η Εκπαίδευση Ενηλίκων, να συμβάλλει σε μια πιο ουσιαστική -άρα και αποτελεσματική- διαδικασία μάθησης σε όλα τις βαθμίδες; Η αξία της λοιπόν έγκειται στο γεγονός ότι λόγω της φύσης της, καλείται να υπερβεί σημαντικά **εμπόδια στη μάθηση** -πχ. κοινωνικές υποχρεώσεις, άλλα καθήκοντα, κλπ- τα οποία λόγω της ηλικίας των εκπαιδευόμενων είναι αυξημένα σε σχέση με τους μαθητές της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.²

Για το λόγο αυτό κύριο μέλημα της Εκπαίδευσης Ενηλίκων είναι η **προσέλκυση του ενδιαφέροντος** του εκπαιδευόμενου και η **ενεργός συμμετοχή** του, προκειμένου να επιτευχθούν οι τεθέντες μαθησιακοί στόχοι. Σύμφωνα μάλιστα με τη διεθνή βιβλιογραφία, ο εκπαιδευόμενος

συγκρατεί περίπου το **90% από αυτά που λέει ενώ ταυτόχρονα εκτελεί πράξεις** που απαιτούν σκέψη και στις οποίες εμπλέκεται ενεργητικά, το **50% από αυτά που βλέπει και ακούει ταυτόχρονα** και μόλις το **20% από όσα ακούει**.

Ένας από τους τρόπους προσέλκυσης του ενδιαφέροντος των εκπαιδευόμενων είναι η **χρήση εποπτικών μέσων διδασκαλίας**, οποιοδήποτε δηλαδή μέσου μπορεί να χρησιμοποιηθεί κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας ώστε να ενεργοποιήσει τα «αισθητηριακά κανάλια» του εκπαιδευόμενου, άρα να βελτιώσει τα μαθησιακά αποτελέσματα. Τα μέσα αυτά -αν και διαφέρουν ανάλογα με το διδακτέο αντικείμενο- περιλαμβάνουν χάρτες, σχεδιαγράμματα, εικόνες, βίντεο, ακουστικό υλικό, διαδραστικούς πίνακες, εκπαιδευτικά λογισμικά κλπ.

Αυτό που πρέπει όμως να έχει πάντα κατά νου ο κάθε εκπαιδευτής είναι ότι τα εποπτικά δεν αποτελούν πανάκεια, ούτε είναι ικανά από μόνα τους να πετύχουν τα επιθυμητά μαθησιακά αποτελέσματα. Αν δεν εξασφαλιστεί η ταυτόχρονη **ενεργή συμμετοχή του εκπαιδευόμενου στην εκπαιδευτική διαδικασία**, το αποτέλεσμα θα είναι η αφομοίωση μόνο ενός 20% ή 50% της διδακτέας ύλης, σύμφωνα με όσα αναφέραμε προηγουμένως.³

Η συμμετοχή αυτή εξασφαλίζεται μέσα από τις διάφορες **εκπαιδευτικές τεχνικές** που χρησιμοποιούνται κατά κόρον στην Εκπαίδευση Ενηλίκων.⁴ Ενώ κάποιες από αυτές -όπως η προσομοίωση, οι ομάδες εργασίας, το παιχνίδι ρόλων και η εκπαιδευτική επίσκεψη- είτε δεν μπορούν εκ φύσεως να υλοποιηθούν είτε δεν ενδείκνυνται για διαδικτυακή μάθηση, κάποιες άλλες μπορούν να εφαρμοστούν αποδίδοντας εξαιρετικά αποτελέσματα.

Η χρήση **ερωτήσεων-απαντήσεων**, για παράδειγμα ή η **συζήτηση** ενός θέματος (η διαφορά τους έγκειται στο γεγονός ότι η δεύτερη είναι πιο συστηματική) αφενός διατηρεί αμείωτο το ενδιαφέρον των εκπαιδευόμενων και αφετέρου εξασφαλίζει τη ενεργό συμμετοχή τους. Ο εκπαιδευτής θα πρέπει ωστόσο να έχει καθορίσει εξαρχής τους κανόνες της συνομιλίας, ώστε να μην παρουσιαστούν φαινόμενα εκφυλισμού του διαλόγου.

Μία άλλη τεχνική που μπορεί να χρησιμοποιηθεί είναι αυτή του **καταιγισμού ιδεών** (brain storming) κατά την οποία οι εκπαιδευόμενοι καλούνται να εκφράσουν αυθόρμητα τις ιδέες τους πάνω σε ένα θέμα. Η «παραδοσιακή» τεχνική θέλει τον εκπαιδευτή να σημειώνει τις ιδέες στον πίνακα και στη συνέχεια να τις ομαδοποιεί προκειμένου να αναλυθούν και να μπορέσει να κατευθύνει τη μαθησιακή διαδικασία. Κάτι ανάλογο μπορεί να συμβεί όμως και κατά τη διαδικτυακή μάθηση, με την υποβολή γραπτών μηνυμάτων (chat) τα οποία είναι ορατά σε όλους τους συμμετέχοντες.

Μία τρίτη τεχνική, η οποία δεν χρειάζεται ιδιαίτερη ανάλυση, είναι η **εκπόνηση ασκήσεων ή η λύση προβλήματος**. Ο εκπαιδευτής δηλαδή, αφού αναπτύξει το θεωρητικό μέρος της διδασκαλίας, θέτει στους εκπαιδευόμενους ένα πρόβλημα δίνοντάς τους τον απαραίτητο χρόνο για την επίλυση και στη συνέχεια συζητάνε το αποτέλεσμα και τον τρόπο επίλυσης.

Μία επιπλέον δυνατότητα που παρέχεται μέσω της τεχνολογίας είναι η δημιουργία **διαγωνισμάτων** μέσω κάποιας πλατφόρμας διαδικτυακής εκπαίδευσης, χρησιμοποιώντας ερωτήσεις τύπου «πολλαπλής επιλογής» ή «σωστό-λάθος». Με τον τρόπο αυτό όχι μόνο εξασφαλίζεται η συμμετοχή των εκπαιδευόμενων αλλά παρέχεται και η δυνατότητα αξιολόγησής

τους, καθώς ο εκπαιδευτής έχει άμεση πρόσβαση στα αποτελέσματα αυτών.

Μία τελευταία τεχνική διδασκαλίας που μπορεί να χρησιμοποιηθεί κατά τη διαδικτυακή μάθηση είναι και η **συνέντευξη από ειδικό**. Το κυριότερο πλεονέκτημα που παρέχει η χρήση του διαδικτύου είναι το γεγονός ότι ο εκάστοτε «ειδικός» δεν χρειάζεται να μετακινηθεί από το χώρο εργασίας του, χάνοντας έτσι πολύτιμο χρόνο, ούτε απαιτείται η κάλυψη εξόδων από τον εκπαιδευτικό φορέα. Οι εκπαιδευόμενοι μπορούν επομένως να έρθουν σε επαφή με ειδικούς από κάθε γωνιά του πλανήτη, διευρύνοντας τους πνευματικούς τους ορίζοντες.

Συνοψίζοντας, δεν μπορούμε παρά να αναγνωρίσουμε τη συμβολή της τεχνολογίας στη βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης. Αυτό που έχει σημασία σε κάθε δυσκολία που αντιμετωπίζουμε -τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο- είναι **να εστιάζουμε στη θετική πλευρά κάθε ζητήματος και να αναζητάμε τρόπους ανάκαμψης**. Πρέπει να εκμεταλλευόμαστε τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται και να χρησιμοποιούμε τις υπάρχουσες γνώσεις, προσαρμόζοντάς τις στις συνθήκες που επικρατούν.

Γιατί όπως είπε και ο Πρόεδρος των Η.Π.Α., Τόμας Τζέφερσον:

«Σε ό,τι αφορά τον τρόπο, πήγαινε με το ρεύμα. Σε ό,τι αφορά τις αρχές, μείνε ακλόνητος σαν βράχος».

---

¹Βλ. Καραλής Θανάσης, Κίνητρα και εμπόδια για τη συμμετοχή των ενήλικων στη δια βίου μάθηση, ΙΝΕ ΓΣΕΕ, Αθήνα, 2013, σσ. 18-22, στο <https://www.inegsee.gr/ekdosi/kinitra-ke-empodia-gia-ti-simmetochi-ton-enilikon-sti-dia-viou-ekpedefsi/>.

²Βλ. Καραλής Θανάσης, Κίνητρα και εμπόδια για τη συμμετοχή των ενήλικων στη δια βίου μάθηση, ΙΝΕ ΓΣΕΕ, Αθήνα, 2013, σσ. 35-31.